

Th. Eerdmans

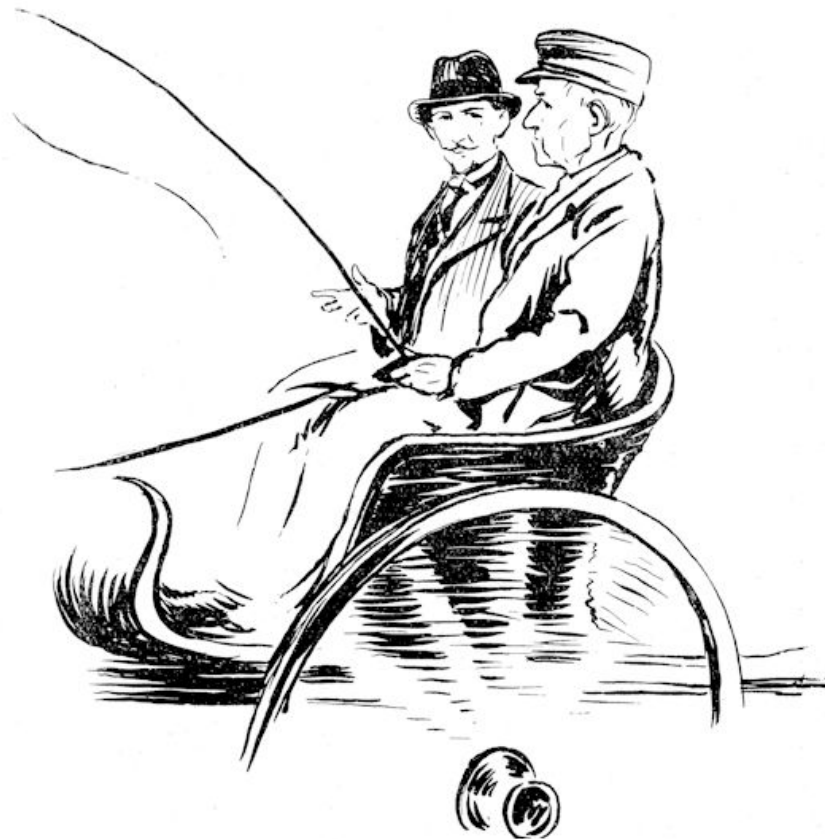
Het gezin van Lieuwe Meinderts

Lieuwe Meinderts was een boer, een Friesche boer. Hij leefde zijn taaie, stugge leven op de vlakke, zware klei van Westergoo; daar, waar het uitzicht naar alle kanten ruim is; waar de torens van dorpen en steden in een wijde omtrek te zien zijn, en men ze kan tellen, bij tientallen.

In sommige opzichten geleet de boer op het Friesche land. Hij had een wijze van zeggen en doen, die in duidelijkheid en zakelijkheid niet onderdeed voor de wijdeklaarheid van de uitgestrekte weiden. Toch was er ook veel in het karakter van Lieuwe Meinderts, dat in tegenstelling was met den aard van zijn land. Zoo open en overzichtelijk het Friesche landschap is, zoo gesloten en voor een ieder verborgen was het innerlijke leven van den boer. De overleggingen zijns harten werden maar zeer zelden en aan zeer weinigen openbaar.

Men noemde hem Lieuwe Meinderts, omdat zijn vaders naam Meindert was geweest. Dat was en is nog zoo de gewoonte in vele Friesche dorpen.

Zijn naam was een goede naam. De notaris noemde het een naam met klank. Geen geklank van goud en zilver — want tot de zeer rijke boeren behoorde Lieuwe Meinderts niet — maar 't was een klank van eerlijkheid en trouw. En daarom had de drager van dien naam

In de sjees

het gebracht tot eer en aanzien. Men zag zijn magere krachtige kop onder de luifel, die de kerkeradsbank overwelfde, en men hoorde zijn harde, scherpe stem in de deftige herbergzaal, waar de gemeenteraad vergaderde.

Lieuwe Meinderts zetelde naast mannen, die hem in rijkdom verre overtroffen, ook, die in wetenschap zijn meerderen waren — toch zat hij naast hen met eere.

Zijn vrouw heette Maai.

Ze werden tot de zeer kerksche menschen gerekend. Heerlijker is het van hen te kunnen zeggen, dat ze Godvruchtig waren. De boer sprak zelden en dan nog zeer sober over zijn godsdienstig leven. Zijn vrouw zweeg daarover niet. Misschien staat daarom op haar grafsteen: „Ik heb geloofd: daarom sprak ik”. Welnu — dan staat het er met recht. Zij mocht spreken, want zij geloofde.

Lieuwe Meinderts en zijn vrouw woonden ver van de steden, die de middelpunten van het cultuurleven zijn. Ja — want Westergoo lag in dien tijd wel heel erg in een uithoek, en hun boerderij kon je niet bereiken of je moest door weilanden en over wrakke bruggetjes; ze woonden „midden in de modder”, zooals men het in Friesland uitdrukt.

Toch zei er eens een dominee, die de gast van Lieuwe Meinderts geweest en naast hem in de tilbury zat: „Ik had niet gedacht, dat u hier zoo goed met de geestelijke stroomingen op de hoogte waart. Men zegt, dat Friesland in een hoek van ons land ligt, maar ik zeg, dat de Friezen midden in geestelijk Nederland wonen.”

Daarop antwoordde Lieuwe Meinderts: „Denk er om, dominee.” Want meteen schoot een der hooge wielen in een diep wagenspoor en kantelde de dominee tegen zijn gastheer.

Die dominee had het juist gezegd. De groote vragen, die in de jaren rond 1880 in ons volk leefden, brandden ook in de harten van de schijnbaar koude

zonen van Friesland. De school, de kerk, de staat, dat waren voornamelijk de terreinen, waarop in geestelijke zin geworsteld werd. En de voorlichting, die Dr. Kuyper gaf in „Standaard” en „Heraut” werd niet het slechtst begrepen door de boeren en boerinnen van Westergoo.

Lieuwe Meinderts overdacht, wat hij las, beproefde het tot groote klaarheid te brengen en zocht naar wegen om de toepassing van de Calvinistische beginselen in het leven te bereiken. Zijn vrouw sprak, over wat ze las. Ze sprak er over met de vrouw van den dominee, en met „meesterke”. En met Willem Watses, die met broodkorven liep, discussieerde ze over de noodzakelijkheid van een Vrije Universiteit.

Immers ze geloofde — daarom sprak ze.

Daarom zong ze ook.

Ja, — ze zong. En daarmee hinderde ze haar man.

Ze waren volkomen eensgeestes. Wat Maai sprak, leefde in het hart van Lieuwe Meinderts. Maar wat ze zong, ergerde hem.

Elken Zondagmorgen wanneer de gemeente in de kleine dorpskerk haar middenzang aanhief, kwam er een wrevelige trek om den mond van den boer. En in den middagdienst herhaalde zich dat.

Strakker nog dan gewoonlijk klemden dan de lippen op elkaar. Van uit de kerkeradsbank ging een blik van toorn, iets getemperd door medelij en droefheid, naar den grijzen prediker op den kansel. Als de magere hand over het groene fluweel gleed en het lange, zwarte boek: „De Gezangen bundel”, nam, was het Lieuwe Meinderts, alsof hij zou opstaan en zeggen: „Nee, dominee, dat moet je niet doen; krijg het psalmboek maar.” Natuurlijk stond hij niet op, hij zweeg stil en ergerde zich. Zijn stroeve blik ging van de kansel naar de vrouwenbank tegenover hem. Daar zag hij het blijde gezicht van zijn vrouw. Hij zag haar zingen, hoorde zelfs haar schrille

stem boven de andere uit. Want zingen kon ze, ze jubelde haar psalmen en haar gezangen uit. Niet mooi, niet melodieus, eer leelijk en valsch dikwijls, maar met een groote, innige verheuging.

Ze zag wel dien stuurschen blik, maar ze zong er te meer om. Ze voelde neiging naar den overkant te roepen: „Zing toch mee Lieuwe, 't is toch zoo mooi.” Ze wilde voor twee zingen, nu haar man zweeg. En ze zong voor twee!

Meer dan eenmaal versomberde die „gezangenkwestie” hun rit naar huis. Dan zweeg Lieuwe Meinderts, en trok de teugels strak. Hij wist niet, haar daarmee verdriet te doen.

Soms ook vond hij woorden.

„Maai, Maai, wat ging 't er weer van langs vanmorgen; ik kon je boven alles uithooren; dominee werd er wit van.”

Hij bedoelde scherts, maar verscherpte die ongewild tot spot.

Maar Maai verdedigde zich.

„'k Hoop, het te beleven dat je ze nog eens zult meezingen,” daarmee eindigde haar verdediging meestal. Ze wist vruchteloos te hopen, want ze kende haar man.

Lieuwe Meinderts meende ook, dat ze vruchteloos hoopte; doch hij kende

zich zelven niet.

„Maai van Lieuwe Meinderts is dood.”

Dat zeiden de menschen tegen elkaar. Het woord dood heeft in 't Hollandsch een harde klank; maar het Friesche woord „dea” is zachter en warmer. En toen het van deze doode gezegd werd, klonk het zelfs in de scherpe Friesche monden week en gevoelvol.

„Ja, ze is dood,” vertelde Willem Watses. Hij had haar eergisteren nog bezocht. Och, och, wat had dat mensch moeten lijden. Hij herkende haar haast niet, zóó was ze vermagerd de laatste weken. Dat mooie ronde gezicht was heelemaal weg — zoo mager was ze geworden. En de boer had maar voor de bedsteê gezeten, geen woord gezegd tegen hem, alleen zoo nu en dan tot zijn vrouw: „Nog wat water, Maai?” Maar och, die stakkerd, ze kon er zelfs geen slokje water doorkrijgen.

Zoo vertelde Willem Watses. Hij zei ook nog, dat Meindert, de student, die aan de Vrije Universiteit te Amsterdam studeerde, Woensdagavond onverwachts weer was thuisgekomen. Hij had van Sneek af moeten loopen.

En de man met de broodkorven vervolgde zijn weg, verkocht zijn waren

Het gezang van
Lieuwe Meinderts

en verhaalde bij elke keukendeur van de dingen, die hij wist. Niet alles vertelde hij. Want hij was geen bodemloos vat, waar alles uitloopt zooals het er in komt. Willem Watses zweeg over het aangrijpende gebeuren, toen de zieke vrouw met fluisterstem had gezegd: „Zingen, Lieuwe.”

De boer had zich tot haar overgebogen om niets van haar zachte klanken te verliezen.

„Wat moet ik zingen, Maai?” En er was een diepe ontroering in het hart van Willem Watses geweest, toen hij die boer zóó had hooren vragen.

Uit de bedsteê kermde onderdrukt gekreun.

Toen: „Jezus neemt de . . . zondaars aan”.

„Willem ook mee zingen . . . Meindert ook.”

De zwakke stem was gedaald tot een onhoorbaar lispelen.

De drie mannen hadden elkaar een oogenblik aangekeken.

„Zingen, Lieuwe.”

Ineens schoot haar stem uit en zij zong. En hij, Willem had meegezongen, en Meindert, en de boer. Ze hadden het ten einde gebracht, al was het moeilijk gegaan.

Toen de boer hem had uitgelaten, had hij gezegd. „Willem, ze heeft zingend geleefd, ze wil ook zingend sterven.”

Zoo was het gebeurd ook.

Die Zondag.

Bevende vingers openden het lange, zwarte boek. De oude dominee had in zijn preek niet over het sterven van die „Moeder in Israël” gezwegen.

Daarvoor was de vrouw van Lieuwe Meinderts een te goed gekende geweest. En deze keer nam niemand van de kerkangers het hem kwalijk. Ieder gevoelde, waarom de predikant nu met bewogen stem voorlas: Jezus neemt de zondaars aan! Roept dit troostwoord toe aan allen . . .

Geen blik ging er thans van de kerkeraadsbank naar den kansel.

Lieuwe Meinderts was er wel. Magerder en stroever dan ooit te voren. Zijn haar leek grijzer, zijn rug scheen iets gebogen. Hij staarde naar de leege plaats tegenover hem. Was die plaats ledig? Was het hem niet, alsof hij weer zag, dat verheerlijkte gezicht van zijn vrouw . . . Hoorde hij niet boven alle stemmen uit haar hooge, schelle geluid . . . ?

Eén oogenblik scheen de nuchterheid den boer te verlaten. Eén oogenblik — hij wist beter. Hij zag haar niet meer — hij hoorde haar niet.

„Zingen, Lieuwe” . . .

De, dunne strakke mondlijn verweekte. Geen mensch hoorde het.

Toch — Lieuwe Meinderts zong in de kerk:

„Jezus neemt de zondaars aan.”